

Još o anarhizmu i komunizmu

Errico Malatesta

1920.

Već duže vrijeme imam na stolu duge *Maximove* spise koji predstavljaju odgovor na moja opažanja kojima sam se nadovezao na njegov članak objavljen u br. 96 *U.N.*¹, i na jedan *Spartacov* članak koji se pojavio u br. 75.

Nedostatak prostora onemogućuje mi da ih prenesem u cijelosti, ali vrijedi ispitati njihove argumente.

Maxim govori u ime komunista „ruske” škole te je, ako se čitateljstvo sjeća, za diktaturu. Međutim, njemu je stalo da istakne da se diktatorski komunisti i anarhistički komunisti slažu u tome što je krajnji cilj kojemu streme, dapače, kaže da su komunizam i anarhija ista stvar. On zapravo želi dokidanje države i nestanak klasa, a upravljanje ljudima želi zamijeniti upravljanjem stvarima. To stoji, ali on do anarhije želi doći preko diktature, a ta ideja kopa dubok jarak između nas i „Rusa”; jer ono što razdvaja partije više nego krajnji cilj koji žele dostići jest sam put kojim žele krenuti. Što se krajnjeg cilja tiče, slažemo se sa svima koji žele ljudsku emancipaciju, sa svima onima koji iskreno žele dobro ljudima: tko kaže da anarhija nije uzvišen ideal? S time se slažu čak i panduri i suci, koji nam, u međuvremenu, stavljaju lisice i streljaju nas.

Moramo prijeći dio puta zajedno s *Maximovim* prijateljima: moramo podići revoluciju, poduzeti prvi korak revolucije, odnosno srušiti aktualni režim. Odmah zatim, ako su nam voljni prepustiti punu slobodu, kao što ćemo je mi prepustiti onima koji ne razmišljaju poput nas, moći ćemo koegzistirati u miru i čak jedni drugima pomagati; ali ako nam oni žele nametnuti svoju diktaturu (koja bi mogla dovesti i do streljanja anarhista kao što je, čini se, dovela u Rusiji), tad bi, shvatit će to prijatelj *Maxim*, dogovor bio nemoguć.

Maxim opširno piše o teškoćama rekonstrukcije društva. Važi, ali ono što bi nam trebao dokazati jest kako i zašto bi *diktatura* riješila i nadvladala te teškoće bolje od direktnoga i neposrednoga djelovanja radništva – pod radništvom razumijem sve one koje rukom i umom, praktičnim iskustvom i teorijskim znanjem pridonose proizvodnji. Trebao bi nam objasniti kako i zašto bi najaktivniji, najinteligentniji i najutjecajniji ljudi bili korisniji vladi, u kojoj bi nužno najviše energije utrošili na napore da se održe na vlasti, nego radeći među masama, potičući druge na rad primjerom i počinjući svaku vrstu korisne inicijative.

Maximov koncept jest onaj svih konzervatora, svih reakcionara: strah i prezir prema masama, vjera u taumaturšku (čudotvornu) vrlinu koju „autoritet” daje svakome kome je pripisan. On je sljedbenik palice, ali neka nam barem kaže tko bi tu palicu trebao držati u ruci.

Diktatura proletarijata nam ništa ne govori: *Maxim* svakako ne misli na *diktaturu proletera*, jer on o proleterima ima dosta nisko mišljenje.

Onda?

Želi li on palicu ili je želi dati nama?

U suštini teorijskoga pitanja diktature uvijek stoji praktično pitanje: *tko treba biti diktator?* *Maxim* kaže: „Vjerovati da će revolucionarna kriza u ljudima razviti osjećaj dužnosti, bratstva i solidarnosti tužna je iluzija. To tvrditi znači voditi sličnu retoriku kao onu patriota za koje je rat trebao biti velika škola, veliko krštenje duha nacije. Vidjeli smo rezultate: s jedne strane gomila obogaćenih na bolovima i žalostima rata, s druge mnoštvo u kojemu su osjećaj neobuzdanoga nasilja i besramnog kukavičluka potisnuli svaki drugi ljudski osjećaj. Revolucija će ljude ostaviti onakvima kakvi jesu, ako ne i gorima. Što nam jamči da će takvo čovječanstvo kao čarolijom izniknuti u takvu formu društvenoga suživota u kojemu će svatko svojevoljno ograničiti svoje pravo ondje gdje se ono kosi s pravom drugoga? Kakvo jamstvo da će oni poznati dobrovoljni odbori građana, koji će niknuti u svakoj ulici, svakom okrugu, svakom gradu, svakoj regiji i svakoj naciji, automatski i spontano krenuti s prisvajanjem i redistribucijom živežnih namirnica,

¹ Tekst *Anarhizam i diktatura*, uvršten u ovu zbirku.

vođenju statistike dostupnog smještaja i njegovoj podjeli među svim građanima svijeta na najpravedniji i najnepristraniji način? Uostalom – budući da to nije samo problem distribucije već više proizvodnje – koje jamstvo imamo da će se ti odbori, makar si pripisivali izvršni autoritet u ime revolucije, znati dobrovoljno njega lišiti kako bi pohitali disciplinirano raditi u radionicu ili na polje 10 do 12 sati na dan da bi ubrzano stvarali sveg što je potrebno za održavanje revolucije?”

Ta su zapažanja puna mudrosti i istine.

Revolucija, budući da je nužno nasilan čin, tendira razviti, a ne potisnuti duh nasilja. Međutim, revolucija kakvu je razumiju anarhisti najmanje je nasilna i želi prestanak svakoga nasilja čim prestane potreba da se fizička sila suprotstavi fizičkoj sili države i buržoazije.

Anarhisti ne priznaju nasilje osim kao sredstvo samoobrane, a ako su danas za nasilje to je zato što vjeruju da je roblje uvijek u stanju da se mora braniti. Ali anarhistički ideal je društvo u kojemu je faktor nasilja sasvim nestao, a taj njihov ideal služi obuzdavanju, korigiranju i uništavanju onoga duha silovitosti koji bi revolucija imala tendenciju razviti.

Ni u jednome slučaju rješenje ne bi moglo biti organiziranje i konsolidiranje nasilja u rukama vlasti i diktature koje se mogu samo temeljiti na fizičkoj prisili i nužno su u službi glorifikacije policijskih i vojnih redova.

Maxim ima zanimljiv način razmišljanja. Ljudi su zli, a revolucija bi ih mogla učiniti još i gorima... dakle, uzmimo neke ljude i dajmo im da upravljaju. Nemamo nikakvo jamstvo da će se lokalni dobrovoljni odbori odreći izvršnoga autoriteta koji su si pripisali... dakle, napravimo jedan centralni komitet, diktaturu, dajmo joj zakonska ovlaštenja da radi što hoće, opremimo je oružjem i naoružanim ljudima, dopustimo da oko sebe sagradi golemu birokraciju i mrežu interesa koji je podržavaju, i onda živimo mirno vjerujući da će ti „provizorni” diktatori odustati od moći jedanput kad njihova zadaća bude ispunjena.

Maxim strahuje od tisuću malih nasilnih incidenata koji se mogu dogoditi, pa stoga želi državno nasilje. To je kao da se netko, zbog straha od nasilnih sklonosti koje je rat usadio u psihu „ardita”,² želi podvrgnuti diktaturi Cardona i Graziana.

Na jednom mjestu u svojim spisima, koje je malo u kontradikciji s ostatkom, *Maxim* kaže: „Komunizam će biti autoritaran ili ga neće biti.”

Kad bi to bilo istina, ja bih odgovorio: neka ne bude komunizma, ali neka bude slobode! Ja sam komunist, mi anarhisti smo komunisti jer vjerujemo da je komunizam put do slobode.

² Arditi, (od *ardire*, usuditi se) bili su posebna jedinica kraljevske vojske Italije u Prvome svjetskom ratu. Nakon raspuštanja vojske, neki su Arditi 1919. sudjelovali u okupaciji Rijeke pod vodstvom Gabrielea D’Annunzia da bi se zatim utopili u Musolinijeve *Fasce di combattimento*, dok su se drugi 1921. organizirali u *Ardite del Popolo*, paravojnu grupu koju su činili komunistički, socijalistički i anarhistički veterani i koja se borila protiv fašističkih skvadrista.

Anarhistička biblioteka
Anti-Copyright

Errico Malatesta
Još o anarhizmu i komunizmu
1920.

Umanità Nova (Milano) br. 121 (18. srpnja 1920.)
Prevela i uredila: Mia Gonan. Preuzeto iz: Errico Malatesta, *Ni demokrati ni diktatori*. Odabrani
spisi 1884.- 1930. DAF, Zagreb 2022.

anarhisticka-biblioteka.net